

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

2011 m.

9–10 klasės

Rajono (miesto) etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
mokykla/gimnazija

.....
dalyvio vardas, pavardė

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Pateiktus kūrinių pavadinimus įrašykite lentelėje prie juos parašiusių autorių pavardžių.

Kūrinių pavadinimai:

„Algimantas“, „Eglė žalčių karalienė“, „Gondingos kraštas“, „Jaunoji Lietuva“, „Kelionė Petaburkan“, „Liūdna pasaka“, „Maras“, „Probočių šešėliai“, „Sename dvare“, „Šarūnas“.

A. Baranauskas	
A. Kamiu	
J. Biliūnas	
Maironis	
S. Nėris	
Šatrijos Ragana	
V. Krėvė	
V. Pietaris	
Vaižgantas	
Vydūnas	

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą skiriamas 1 taškas.

Suma:

II UŽDUOTIS

Viesulą seniau žmonės vadino derliaus tekiu. Jei per metus jis dažniau pasirodo, pasikelia – būna derlingesni metai. Tada žmonės sakydavo:

– Šiomet bus geras derlius!

Jei staiga pakyla viesulas – velnias eina pietauti.

Klausimai:

1. Kokiam tautosakos žanrui priklauso ši ištrauka? Atsakymą motyvuokite, paaiškindami šio tautosakinio žanro tikslą.

Vertinimas

2. Kokiame žymiaame lietuvių romane vienas iš pagrindinių veikėjų yra velnias? Koks jo vardas?

3. Išvardinkite bent tris žodžio *velnias* sinonimus.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

III UŽDUOTISPateikti lietuvių kalbos žodžiai *gaubtas* ir *kauptas*.**Klausimai:**

4. Nustatykite, kurie pateiktų žodžių priebalsiai ir kiek kartų pasikartoja sakinyje *Dangų kloja plunksnuotų debesų kamuoliai*.

Vertinimas

5. Parašykite, kokiomis kalbos dalimis gali būti žodžiai *gaubtas* ir *kauptas*?

Vertinimas: už kiekvieną teisingai atpažintą ir gerai suskaičiuotą priebalsį skiriama po 1 tašką.

0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IV UŽDUOTIS

Toliau pateikti lietuvių kalbos žodžiai atitinka latvių kalbos žodžius:

lietuviškai	latviškai
augai (vksm. būt. k. 1. 2 as.)	augi
bendras	biedrs
genys	dzenis
jungas	jūgs
kiauras	caurs
kirpti	cirpt
randu	rodu
šienas	siens
šluota	slota

Parašykite latvių kalbos žodžius, kai žinote jų lietuviškus atitikmenis:

lietuviškai	latviškai
kąsti	
labai	
langas	
suolas	
šaukiu	

Vertinimas: už kiekvieną teisingą parašytą atitikmenį 1 taškas.**Suma:**

V UŽDUOTIS

„ – Taigi taigi, ką gi beišskyres?! Tą pajuodėlę, didnosą, pataikūnę, valiūkę... – pakilo šaukti pati. – Išlepinta, išpustyta, išsirėdžiusi, tratanti, muslinuose krakmoluose, eis pastyrusi kaip pūslė. [...] pfu! Tokios lengvadarbės neprašau! Pas mane nereik cackų pacackų! Man reik tokios pat purvabridės kaip ir aš pati!“

Klausimai:

1. Koks Žemaitės kūrinio personažas taria šiuos žodžius? Apie ką jie ir iš kokio kūrinio?

Vertinimas

2. Koks žymus lietuvių kultūros veikėjas paskatino Žemaitę kurti?

3. Kurios literatūros srovės žymiausia atstovė lietuvių literatūroje yra Žemaitė?

4. Kuris žymus Žemaitės kūrinys ypač raiškiai aprašo pagrindinio personažo charakterio raidą?

5. Kokias dar žinote kitas lietuvių moteris rašytojas, kūrusias lietuvių tautinio atgimimo metais XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje?

6. Kokia kalbos dalis yra tekste pavartotas žodis *taigi*?

7. Žemaitė vartoja žodžių junginį „cackų pacakų“. Kas apibūdinama šiuo žodžių junginiu? Koks kalbos vienetas yra šis žodžių junginys?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Ką reiškia žodžiai *kompanija* ir *kampanija*? Ar vienas iš jų yra klaidingai užrašytas žodis (jeigu taip, tai kuris)?

Vertinimas

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VII UŽDUOTIS

a)

Išgirsk mano maldą, Viešpatie,-
mano šauksmas tepasiekia tave.
Neslėpk savo veido nuo manęs,
kai man sunku,
atsuk man savo ausį-
tą dieną, kai tavęs šaukiuosi,
skubėk manęs išklausyti.
Juk mano dienos nyksta lyg dūmai
ir mano kaulai anglėja tarsi
malkos židinyje.
Suvytusi ir nudžiūvusi lyg žolė mano širdis;
užmirštu net valgyti savo duoną.

b)

Viešpatie, taviepi šaukiams giluman prasmegę,
Gelbėk mum, šitai skęstam, tu gi, Dieve, miegi.
Šitai vilnios pagundų iš visur patvino,
Nei kelio, nei ratunkų dūšia nebežino.

Šitai vėjai pageidų paskėlė, sujudo.
Menką mūsų laivelį skandena ir žudo,
Vilnios, vilnios ir vilnios iš visur be galo,
Štai širdis mum sustingo ir veidai nubalo.

Kelkis, Viešpatie! Kelkis, liepk tvanam nutilti,
Sugražink mums pakajų, malonę ir viltį...

Klausimai:

1. Perskaitykite šias dvi (*a* ir *b*) poetines ištraukas. Nepaisant panašumų, tai daugiau nei tūkstantmečiu vienas nuo kito nutolę kūriniai. Kokie tai kūriniai? Parašykite, kada (apytikriai) ir kieno jie buvo sukurti?

Vertinimas

2. Iš kurių vienos ištraukos kalbinių ypatybių galima iš karto atspėti, kad kūrinys sukurtas lietuvių autoriaus? Kokios tai ypatybės?

3. Ištraukoje *a* yra eilutė „Juk mano dienos nyksta lyg dūmai“. Koks žymus lietuvių poetas ją parafrazavo?

4. Ištrauka *b* paremta tvano motyvo variacija. Iš kokio pagrindinio šaltinio į lietuvių literatūrą ateina šis tvano motyvas? Ką simbolizuoja tvanas?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Lyg po tvano iš Nojaus išgelbėto laivo pasipylė į
aikštę galvijai žvirbliai ir šunys pritvinkusios karvės
pirmdėlės telyčaitės buliukų apstotos mergaitės su
pienių pirmųjų vainikais Katedros aikštės gale ant ša-
kės parimo Žuvelis džiaugsmingai žiūrėdamas į ave-
lę ties varpine dailiais išverstais kaliniais

Klausimai:

1. Šioje eilėraščio ištraukoje vaizduojamas sapnas. Kokio autoriaus ir koks lyrinis subjektas čia sapnuoja?

Vertinimas

2. Koks žymus lietuvių istorinis mitas pasakoja apie sapną ir su juo susijusį miesto įkūrimą?

3. Kas buvo Nojus?

4. Paminėkite bent du pasaulinės klasikos kūrinius, kurių pavadinimai ir tematika yra susiję su sapnu.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

Į tris langelius sutalpinkite žodį *mėnulis*: vienam simboliui skirkite tik vieną langelį.

--	--	--

Vertinimas: Už teisingai lentelėje parašytą visą žodį – 5 taškai.

Suma:

X UŽDUOTIS

Jums pateikta lietuvių kalbos mįslė: Tupi tupikas, karo karikas, kad karikas nekarotų, tai tupikas netupėtų (katinas ir lašiniai).

Klausimai:

1. Mįslėje vartojami du daiktavardžiai. Iš ko jie padaryti ir ką nusako darybos pamatas?

Vertinimas

2. Kokios kalbos dalys be daiktavardžių ir veiksmažodžių dar yra vartojamos sakinyje?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Lietuvių kalboje yra vaizdingas pasakymas: Kad tau velnias smalos kaušą gerklėn inpiltų!

Klausimai:

1. Kada žmogus vartoja tokį pasakymą?

Vertinimas

2. Ką lietuviai įprastai pavadina žodžiu *velnienė*?

3. Koku kitu žodžiu galima pakeisti pasakymo žodį *gerklėn*, kad sakinio reikšmė nepasikeistų?

4. Kokios nuosakos ir kokio laiko yra pasakyme pavartotas veiksmažodis ir kas juo išsakoma?

5. Suraskite žodyje *inpiltų* priešdėlį ir pateikite bent vieną daiktavardį, turintį šį priešdėlį.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XII UŽDUOTIS

Beždžionė, zerkole pamačiusi save,
Stukt mešką su alkūne, atsikreipti liepia:
„Žiūrėki, tai da snukis! Kad tave!
Tai susiraukia, tai vėl išsišiepia...
Bjaurus be galo! Jeigu aš
Į jįjį panėšėčiau...smaugčiausi dievaž!
Žinai, kūmute, tarpe mūs sesukių
Atrastume daugybę tokių snukių.“
Meška beždžionę kolyti pradėjo:
„Geriau būt, kūma, atsiminti šitą:
Pažvelk pirma ant savęs – liausi darkius kitą!“
Vienok meškos roda nuėj' ant vėjo.
Akyj artimo savo kiekviens mato spalį
O savo akyj sparo užtėmyt negali.

V. Kudirka, „Zerkolas ir beždžionė“ (I. Krylovo pasakėčios vertimas)

Klausimai:

1. Kas sukūrė pirmąsias originalias lietuvių pasakėčias?

2. Kas buvo žymiausias Antikos pasakėtininkas, iš kurio vardo kilo bendras užuominų, netiesioginės kalbos apibūdinimas? Kurį lietuvių literatūros laikotarpį aptariant šis apibūdinimas vartojamas dažniausiai?

3. Paskutiniame pateiktos pasakėčios dvielyje yra žodžiai „spalis“ ir „sparas“. Ką jie reiškia? Ar žodis „spalis“ yra kaip nors susijęs su spalio mėnesio pavadinimu?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Vertinimas

XIII UŽDUOTIS

Salem Aleikum!

Jaunieji į gatvę,

Į laisvę alėjų.

Mes frontą plakatais nuklokim,

O po plakatų krūtinėj

Kad kraujas plaktų.

O ant plakatų, kad

Salem Aleikum

Gana sacharininti širdis

Ir į skaudžiamas vietas

Kompromisų kloti kompresus.

Klausimai:

1. Kas šio eilėraščio autorius? Kokiame poeto eilėraščių rinkinyje jis buvo išspausdintas?

2. Kuriai literatūros srovei priskiriama šio poeto kūryba?

3. Kaip vadinama literatūrinė šio poeto suburta kūrėjų grupė, sąjūdis? Ką tas pavadinimas reiškia?

4. Ką reiškia eilėraštyje vartojama frazė „Salem Aleikum“? Kokios tai kultūros ženklas ir kokį atspalvį jis suteikia šiam eilėraščiui?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Vertinimas

XIV UŽDUOTIS

Iš Jums pateiktos žodžių *akimirka, akimirksnis, amžinybė, amžinatvė, ilgas, laikinas, mirksnis, trumpas* grupės:

1. Suraskite ir parašykite sinonimiškų žodžių grupes.

2. Suraskite ir parašykite antonimus.

3. Parašykite, iš ko ir su kokiais priesagomis padaryti žodžiai *amžinybė* ir *amžinatvė* (nurodykite ir kalbos dalį).

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Vertinimas

XV UŽDUOTIS

Bet vieną dieną iš sėklos, atpūstos iš nežinia kur, išaugo nauja gėlė, ir mažasis princas nenuleido akių nuo daigelio, nė kiek nepanašaus į kitus daigelius. Juk tai galėjo būti nauja baobabų rūšis. Bet augalėlis greitai liovėsi stiebėsis aukštyn ir ėmė krauti žiedą. Mažasis princas, stebėdamas, kaip brinksta didžiulis pumpuras, nujautė, kad iš jo išeis kažkas stebuklinga. Tačiau gėlė vis puošėsi užsidariusi žaliame kambarėlyje, vis rinkosi spalvas. Ji rengėsi lėtai, pamažu derino savo žiedlapį. Nenorėjo pasirodyti susiglamžiusi, tarsi kokia aguona.

Antuanas de Sent-Egziuperi, „Mažasis princas“

Klausimai

1. Perskaitę ištrauką suraskite ir parašykite tekste pavartotą bendresnį – augalo – pavadinimą ir išvardintas konkrečias jo sudedamąsias dalis.

Vertinimas

2. Paaiškinkite, kaip suprantate veiksmažodį *brinksta* pasakyme „brinksta didžiulis pumpuras“?

3. Raskite tekste pavartotas neasmenuojamas veiksmažodžio formas (dalyvius) ir sugrupuokite jas pagal rūšį ir laiką.

4. Kokia kalbos dalis yra žodis *stebuklinga*, kuris pavartotas šalutiniame sakinyje „kad iš jo išeis kažkas stebuklinga“?

5. *Mažasis princas* yra pagrindinio kūrinio veikėjo vardas. Kodėl junginyje *Mažasis princas* vartojama įvardžiutinė forma *mažasis*?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma: